

Ugrofinské jazyky: maďarština a další

„Finština a...hm, ugrijšťina? Ne, už vím! Maďarština!“ Tohle se asi vybaví velké části z nás, když někdo pronese nějakou větu na téma ugrofinských jazyků. Málokdo z nás však ví, že mezi ně patří také estonština, laponština, karelština a další.

Maďarština velká dřina

Možná nám maďarština připadá hodně exotický jazyk, ale ve skupině pěti nejsložitějších jazyků v Evropě se hřeje spolu s naší češtinou (5. místo).

Maďarština má hlubokou historii, její předchůdce – pramaďarština – vznikla již kolem r. 1000 př.n.l. Nikoho proto nepřekvapí, že takto stará řeč v sobě nese stopy mnohých dalších jazyků. Vědci jsou schopni nalézt mnoho kavkazských, turkických (Turci byli v Uhrách přes 150 let), románských, ale i řeckých vlivů v moderní maďarštině.

My Slované si samozřejmě musíme také přihrát polívčičku, Maďaři aktivně užívají zhruba 600 slov přejatých ze slovanských jazyků (např. utca = ulice, ruha = oděv (roucho) apod.). Naopak ostatní jazyky přejímají slova z maďarštiny (např. moderní slovenština je tímto jazykem hodně ovlivněna).

Maďarštinou dnes hovoří zhruba 14 miliónů obyvatel; 10 mil. žije v Maďarsku, další 3 miliony v okolních státech a také milion v zámoří. Jazyk má samozřejmě své dialekty, které se liší dle jednotlivých krajů v Maďarsku.

Čeština a maďarština

Na rozdíl od češtiny si zachovala spřežky (vzpomínejme, u nás je odstranil Jan Hus, který zavedl nabodenička dlouhá a krátká – tj. čárky a háčky). Maďaři na to vyzráli a dnes používají diakritiku i spřežky zároveň. Kromě spousty dalších odlišností se maďarština liší i tím, že používá psaní příjmení před křestním jménem.

Maďarština je jazykem aglutinačním, což znamená, že pády se vyjadřují předponami a příponami. Nové tvary se tak skládají z jednotlivých přípon a předpon připojených ke kořeni slova. (Čeština patří mezi jazyky flexivní – ohebná česká slova se skloňují či časují.)

Ale abychom taky měli nějakou tu podobnost – oba jazyky kladou přízvuk na první slabiku.

Zkuste si přečíst nejdlejší maďarské slovo – megszenségtelenítetlenségeskedéseitekért, které v překladu znamená zhruba toto: "pro vaše konání ve smyslu nemožnosti vás znesvětit".

Estonština – pyšný národní jazyk

Estonština je dalším z řady pro nás nesrozumitelných evropských jazyků.

Společně s finštinou patří k baltofinské podskupině ugrofinských jazyků, které jsou zase podskupinou uralských jazyků (zajímavou tabulku rozdělení jazyků najdete na webu Severských listů). Oficiálním jazykem Estonska je už od r. 1918 (vyhlášení nezávislosti), ale do r. 1991 (sovětská nadvláda) bylo její používání omezováno. Dnes je však situace opačná – Estonci jsou na svůj jazyk hrdí a pro získání estonského občanství je nezbytné z tohoto jazyka složit zkoušky.

Navzdory tomu, že estonština má hluboké kořeny (koneckonců pozůstatky z historické estonštiny můžeme v jazyce nalézt i dnes), první písemné památky se dochovaly až ze 13. století a první gramatika estonského jazyka byla sepsána až v r. 1875.

Srozumitelnost ugrofinských jazyků

Finština, maďarština a estonština si nejsou navzájem úplně srozumitelné, i když finština a estonština při velké snaze určité porozumění vykazují. Estonský jazyk však přejal mnoho německých a ruských slov. Finština si zase nese prvky ze švédštiny.

Estonština se od maďarštiny liší mimo jiné v tom, že se jedná o fonetický jazyk, a proto výslovnost není tak obtížná. Oříškem je ovšem 14 estonských pádů, neexistence členů (jako má např. angličtina či francouzština) a rod podstatných jmen.

Další jazyky z ugrofinské rodiny

Mezi ugrofinské jazyky dále patří sámština a livonština, která je však na pokraji vymření (počet aktivních mluvčích je zhruba deset). Karelštinou hovoří zhruba 70 tis. obyvatel Ruska a Finska. Existují snahy o obnovu jazyka ve školách, ale chybí např. karelská literatura aj.